

תיק בקלי נער

עולם של 1984 — עולם הסיוט הטוטליטארי של הסופר גורג' אורוול — נועד תפקיד חשוב למיני טריי, מיניסטרויין האמת. זהו המשרד החשוב ביותר של השלטון — חשוב יותר ממיניסטרויין השלום, הוא מערכת הבטחון השוחרת מלחמה מתמדת; חשוב ממיניסטרויין האהבה, הוא מנגנון החושך האימנטי; חשוב ממיניסטרויין השפע, המנהל את כלכלת הרעב המתוכננת.

כי מיניסטרויין האמת עוסק בהבצאת החודשות, בעריכת ההיסטוריה, בחינוך, בכיור ובאמנות. הוא המחליט מה על האזרח לדעת — ומה לא. הוא המעצב את דעת הקהל. מאחר שגם השלטון הרודני ביותר אינו יכול להתקיים אלא בהסכמתם — או לסחות בהשלמתם — של רוב אזרחיו, הרי זה תפקיד חשוב מאוד מאד.

ארוול לא בדה מופר זה מלבדו. הוא ראה את משרדיה האמת הפועלים בכמה וכמה ארצות. הוא רק הביא פעולה זו לכלל שלמות עיקבית, שעדיין לא הושגה בשום מקום. אולי רצה ל- הגיד לנו: שימו לב לראשית התהליך, פן יגיע היום בו שוב לא תוכלו לשים לו קץ.

אם כן, הרי מוטב לנו לשים לב למה שקורה עתה, בשקט ובהסתר, במדינת ישראל.

שלישית, עליו להבטיח שלא תגיע לאזוני האזרח שום אינפורמציה אחרת.

אף אחד משלושת תנאים אלה עדיין אינו קיים בישראל. אך לגבי כל שלושתם צעדה המדינה בשנים האחרונות, וביתוד בשבועות האחרונים, צעדים גדולים קדימה.

המונופול על אמצעי הפירסום משמש מזה זמן רב יעד ברור לנערי הזוהר של ביגיי. יעד זה חורג מעבר לשאיפת הפירסום של שמעון פרסומת ולרדיפת הכותרות של משה דיין.

בידי הכנופיה כבר נמצא מכשיר אדיר של השפעה המונית: המונופול המוחלט על כל שרתי השידור. מטעים האנשים, ביתוד בתל-אביב, התופסים מה אדירה ההשפעה של הראדיו. בישראל יש לעתונות תפוצה מוגבלת מאד —

בקיצור: דרוש מיניסטרויין של תעמולה, שי יבצע את הפעולה אשר הגרמנים מצאו לה את ההגדרה המדעית: GLEICHSCHALTUNG. מיניסטרויין זה מוקם עתה בישראל, בשקט. שמו תמיד למדי: „מרכז ההסברה“. כדי להגיע כל חשד, אף מופקד עליו איש שאינו מסוגל להרוג זכוב; צבי זינר, שהודח מעמדת המפתח בשרות השודור כדי לשמש חלוץ-ראתה למוסד החדש — המיניסטרויין המוססה שלא יהיה לו שר.

אולם מרכז ההסברה אינו תמים. הוא נועד לרכז את שרתי השידור, את לישכת העתונות הממשלתית, את במות ההסברה. זה השלב הראשון. לאחר מכן יבואו תפקידים נוספים: ביקורת על סרטים וספרים, הפעלת הטלביזיה. ולבסוף: השליטה על העתונות המשובצת במיסגרת.

בימים אלה השלימה הממשלה את בנייתו של בניין גדול לאיכסון שרתי ההסברה שלה בתל-אביב. בניין זה חובר במעבר פנימי לבניין הסמוך של אגודת העתונאים. הדבר נעשה מטעמי נוחות — אך יש בו תוכן סמלי עמוק. מספקני אם אפילו בבית המועצות מחוברת האגודה המיק- צועית של העתונאים באופן פסי אל בניין מיניסטרויין התעמולה.

מי האיש הפורש את כנפיו על המיניסטרויין הבלתי-רשמי? מי מבקש להיות השר הבלתי-רשמי של התיק הבלתי-רשמי? אין זה אלא אחד החברים המיניסטריונים של קבוצת החצר, טדי קולק.

בשנים האחרונות איבד את מקומו בשורה הראשונה של נערי הזוהר. הוא לא יכול היה להתחרות עם שמעון פרס ומשה דיין, שני האינטריגנטים העולים עליו. אולם האמ- ביציות שלו לא פגו.

כשליט עדיין על מערכת התעמולה של הר קבוצה, כגבלם ישראל, יוכל טדי קולק לחזור ולתפוס מקום מרכזי במערכת נערי הזוהר השולחת את יריה אל השלטון.

שר-התעמולה: היקום כמוהו בישראל?

שלטון על מכשירי הפירסום, ושילובם במערכת אחת, אינם מבטיחים את יעילותו של מיניסטרויין-אמת ללא התנאי השלישי: מניעת אינפורמציה אחרת.

לצורך זה דרושה צנזורה — המכשיר החיוני ביותר בכל משטר טוטאליטארי.

בארץ קיימת צנזורה צבאית. בכלים אחרות: הצנזור מקבל את הוראותיו משר-הבטחון או מסגנו. הוא פועל על פי תקנות בריטיות, מימי המלחמה בא"ל ולח"י, המקנות לו סמכות בלתי-מוגבלת לאסור על פירסום, להחרים כל עתון, להוסיב כל עתונאי בבית-הסוהר.

מושך שנים רבות הצטמצמה הצנזורה הישרא- אלית בעיקרה בענינים בטחוניים. מכיוון שבך- גוריון, פרם, דיין ושות' מוצרים בעיקר כי תחום זה — היה פירוש הדבר כי קבוצה זו מחוסנת לחלוטין מפני כל אפשרות של ביקר רת, של גילוי פשלות ובויונות. כל אשר נעשה על-ידי פרם היה מוצנע, טהור וגאוני — לכך ראגה הצנזורה.

מאז פרשת-לבון השתנה אופי הצנזורה. היא נעשתה פוליטית מובהקת. מכיון שבישראל אין שום נושא פוליטי שאינו קשור ב„בטחון“, לא חייב הדבר אפילו שינוי רשמי. רק הכתמים הלבנים התרבו, החלו מכסים עמודים שלמים. ברצו זה אין האזרח הישראלי יכול לקבל אינפורמציה מוסכמת, או אפילו דעות שקריות, על הענינים החיונים ביותר של המדינה — ובכללם העניין האחד העשוי לקבוע את גורל המדינה לחיים או למוות ברור זה.

אין הוא יכול לשמוע את האמת על פרשת-לבון ועל המזימות המבצעיות שנתלה אליה. אין הוא יכול לדון על הפעולות והתוכניות החשובות ביותר של ביגיי. פרס ודיין. כתנאים אלה, הפכה כבר עתה הדמוקרטיה הישראלית למושג יחסי מאוד. חופש דיבור, המצמצם לענינים שניים במעלה, או המחייב מאמרים כמו מאמר זה לדבר בלשון רמזים ובחידות — אינו חופש המאפשר הכרעה דמוקרא- טית ממשית.

מיניסטרויין-האמת בספרו של גורג' אורוול קשור בתיאור דראמטי, הנראה רחוק מן המציאות של סביב- תנו. אך במציאות יכול מיניסטרויין-אמת לקום בצורה בלתי-דראמטית בהחלט, בשקט, צעד אחרי צעד, מבלי שאיש ירגיש בכך.

גבלם שאינו לובש מדים, שאינו צורה, המי- חייך באדיבות ושהנהו בחור טוב ונחמד — יתכן שהוא מסוכן מן הגבלים המקוריים.

שלב האחרון של פרשת-לבון הוכרע על-ידי קומץ עתונים — וביניהם עתון זה — שהפנו את זרקור האמת לעבר פינות האפלות, בהן נרקמו הקנוניות. עתונות זו גיבשה את דעת-הקהל, אשר מנעה את זריקת פנחס לבון לכלבים — כפי שנורק לכלבים בשלב הראשון של הפרשה, שהתנהלה באפלה, מאחורי מסך הצנזורה.

אולם ניצחון לבון לא היה ניצחון מכריע ולא ניצחון סופי. הכנופיה שרקמה את המזימה הפושעת לא חוסלה. אנשיה לא סולקו מצמרת המדינה. האחריות לעסקה הכישה נשארה חבויה בערפל ממלכתי.

כיצד היה דבר זה אפשרי?

הדבר קרה הודות לשליטת כנופיית-החצר על רובה של העתונות החשובה בארץ. עשרות עתונאים בתורס מערכת, שפעלו בצורה מתואמת ומתוכננת, הניחו מסך סמיך של עשן מסביב לעמדות אדונייהם. כך נתגלה, לתדהמת הציבור, כי העתון הארץ שוב אינו אלא בורג במנגנון מסועף זה. בהפצצה המרוכזת של ידיעות ושרות ושמעות חסרות- שחר הפכו אמת לשקר ואמת, בולבלו היוצרות עד כי רק מתימסטר יורעי-דבר וחזימבט הבינו בכלל את המתרחש. כל שאר האזרחים — רוב רובו של הציבור — נשארו בטופו של דבר נבוכים וחטריי-כולת להחליט החלטה ברורה לכאן או לכאן.

כל זה היה רק חזרה כללית. הצדדים הבינו כי השלב האחרון של פרשת לבון — לא היה השלב המכריע. לכן לא גויסו כל מכשירי-הכוח. מנגנון-החושך, כמעט ולא הופעל כדי לכפות קו מסוים על העתונאים. אמצעי השוחד והסחיטה נשארו, ברובם, במגירה.

אך חזרה כללית זו מלמדת מה יקרה מחר, כאשר המישחק יתהר על הקופה כולה, כאשר כנופיות-החצר תיערך להסתערותה המכרעת.

ב האדם החכם ביותר אינו יכול להחליט החלטות פוליטיות אלא על פי העובדות הידועות לו.

ספק לציבור ידיעות כוזבות באופן שיטתי, מנע ממנו לקבל ידיעות אמיתיות — ולאזתו ציבור שוב לא תהיה ברירה אחרת אלא ל- לכת אחריו.

אנשים שגדלו במשטר חופשי, כשהם מוקפים עתונים חופשיים, מתקשים בדרך כלל להבין אמת פשוטה זו. בארץ חופשית, מונחת ללא הרף ידיעות ודעות שונות וסותרות בפני האזרח. אם האזרח הוא בעל מחשבה עצמית וחוש ביקורת, הוא יכול להשחת את הדעות, להסיק מסקנה משלה, המבוססת על עובדות.

אולם במדינה של עתונות מושעבת, כבולה או משוחדת, אפשרות זו פשוט אינה קיימת. אם כל העתונים אומרים לפ מה אחד כי פנחס לבון ציחה לבצע עסקי-כיש — אין לך ברירה אלא להניח שזה כך. אם כל שופרי הפירסומת מספרים לך כי המלך וסיין עומד להתקיף את מדינת ישראל מחר בשעה 4 אחרי הצהריים — אין לך כל אפשרות לסתור ידיעה זו. אתה תסכים להקדימו בהתקפה עליו.

על הנחות אלה מבוססת התפיסה של מיניסטרויין-אמת. כדי לפעול ביעילות, עליו ליצור שלושה תנאים מוקדמים: **ראשית**, עליו להשיג מונופול מוחלט על כל אמצעי הפירסום.

שנית, עליו לדאוג לתיאום מוחלט ביניהם בהסגת האינ- פורמציה הרצויה.